

106 ilin 19 ayı... Ve 443 nömrə

ADA Universitetinin transliterasiya ilə yenidən həyat verdiyi Xalq Cumhuriyyətinin "Azerbaycan"ı bugünkü müstəqil respublikamızın "Azerbaycan"ında sərafli ömrüni davam etdirir.

İlk nömrəsi 1918-ci il sentyabrın 15-də Gəncədə, son nömrəsi isə 1920-ci il aprelin 27-də Bakıda iki dildə - Azərbaycan və rus dillərində işıq üzü görən bu qəzet bütün fəaliyyəti ilə bizə milli kimliyimiz, dövlət müstəqilliyimiz, bu yolda çəkilən əziyyətlər və tökülən qanlardan bəhs edir. Odur ki, Sovet hökuməti tərəfindən 70 il barəsində susmağa üstünlük verildi. "Azərbaycan" qəzeti, onun istedadlı, millətpərvər, vətənsevər yazarları elmi araşdırılardan uzaq tutuldu, bəzən də yanlış tanınılmasına səbəb göstərildi. Hökumətinin orqanı olan "Azərbaycan" qəzetiinin (1918-1920) tam külliyyatı ərəb qrafikali əlifbadan latin qrafikali müasir Azərbaycan əlifbasına köçürürlərək, lügət, izahlar, şərhər və adlar göstəricisi əlavə edilməklə nəşrə hazırlanmaqdadır. Kitaba "Ön söz"də ADA Universitetinin rektoru Hafiz Paşayev yazar: "Təəssüflə qeyd etmək lazımdır ki, bu istiqamətdə ayrı-ayrı təşəbbüsler olsa da (mərhum professor Şirməmməd Hüseynovun çalışmaları xüsusilə yada salınmalıdır), "Azərbaycan" qəzeti kimi mü hüüm bir nəşrin müja-

yanlış tanımlamasına sey gösterdi.

1990-ci illerin əvvəlində Azərbaycan xalqı yenidən dövlət müstəqilliyinə qovuşdu, lakin elə bir maneələr yaradılmışdı ki, onları aşaraq mənəvi xəzinəmizə bələd olmağımız, gerçək tariximizi öyrənməyimiz asan olmayıacaqdı. Çünkü ötən yüzillik ərzində xalqımız ayrı-ayrı illərdə 4 dəfə əlifba dəyişikliyinə məruz qalmışdı. XX əsrin ilk onilliklərində nəşr edilmiş metbuat orqanlarının, eləcə də "Azərbaycan" qəzetiinin Azərbaycan versiyasının ərəb qrafikasında olması onların müasir oxucular tərəfindən oxunmasını müşkülə çevirdi. Lakin bu, yeganə problem deyildi. Həmin nəşrlərin əksoriyyəti arxivlərdə, kitabxanalarda dağınıq və komplektləri tamamlanmamış vəziyyətdədir. Aradan ötüb keçən onilliklər, saxlanma şəraitlərinin tələblərə cavab verməməsi səbəblerindən həmin qəzet və jurnalların bəzi səhifələri ya çətin oxunur və ya oxunmaz haldadır.

"Azərbaycan" qəzeti kimi munum bir nəşrin müsəvir oxucu üçün əlcətan olmasına təmin edəcək bu səviyyədə bir iş 30 illik müstəqillik dövründə həyata keçirilməmişdir. "Azərbaycan" qəzetiindəki materiallar Azərbaycan Cümhuriyyətinin bilavasitə tarixini əks etdirir. Qəzeti səhifələrində Azərbaycan hökumətinin qərarları, parlament üzvlərinin çıxışları, paytaxtda ve bölgelərdə baş və rən hadisələrin təfərrüatları, müxtəlif tohllillər, xatirələr öz əksini tapıb. Gündümüzde xüsusi əhəmiyyət kəsb edən Qarabağ, Zəngəzür bölgələrinə dair materiallar oxucularda böyük maraq doğuracaqdır. Eləcə də Azərbaycan Cümhuriyyətinin xarici dövlətlərlə münasibətləri, dövrün ab-havaşı müfəssəl şəkildə qəzeti səhifələrində əks olunub". Hafız Paşayev bildirir: "Qəzeti müasir oxucu üçün əlcətan olması tariximizin cəmhuriyyət dövrü kimi zəngin səhifəsinin öyrənilməsi baxımdan çox əhəmiyyətlidir. Azərbaycan xal-

oxunur, ya da oxunmaz haldadır. Tarix isə ardıcıl şəkildə, dəqiqliklə və diqqətlə öyrənilməlidir. Bunun üçün böyük zəhmət, səbir tələb olunsa belə... Təqdirəlayiqdir ki, "Azərbaycan" qəzetiini transliterasiya edilərək bu cü ximindən çox əhəmiyyətlidir. Azərbaycan xalqının tarixi mirasını qorumaq və gələcək nəsillərə ötürmək işinə töhfə verməkdən ADA Universiteti ti qürur duyur".

Digər cədtdənki ki, "Azərbaycan" qəzeti ni-

"baycan" qəzetiñin transliterasiya edilərək bu günüñ oxocularına çatdırılması kimi olduqca əhəmiyyətli və məsuliyyətli işi ADA Universiteti öz üzərinə götürdü. ADA Universitetinin təşəbbüsü ilə "Azərbaycan" qəzetiñin transliterasiya edənlər filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Mehdi Gəncəli və filoloq, tərcüməçi Azad Ağaoglu, elmi redaktoru akademik Teymur Kərimli.

A group of school children in uniform holding small flags, standing in front of a modern, colorful school building.

Bütöv Azərbaycanda yeni tədris ili

Müasir müstəqillik tariximizdə ilk dəfə Xankändidə məktəb zəngi səslənəcək

2024-2025-ci tədris ilindən Qarabağ Universitetində ali təhsilin bakalavriat səviyyəsində 6 fakültədə 27 ixtisas üzrə kadr hazırlığına start verilir. Bu ildən universitet ilk tələbələrini qarşılıyor. İlk tədris ilində universitetdə 1000 nəfərdən artıq tələbə təhsil alacaq.

Ölkəmizdə 2024-2025-ci tədris ilinə uğurlarla başlanılır. Şagird və tələbələrimizin Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun yeniyətən həyat verilən təhsil ocaqlarında da bilik öyrənməyə yollanmaları isə xüsusilə qürur yaradır.

ə yollan-

Unudulmaz Bakı

Azərbaycan Qran-prisi möhtəsəm məqamlarla yadda qalıb.

Dünya Azərbaycanda keçirilən sürət yarışına hazırlıq işlərinin çox yüksək səviyyədə aparıldığından şahidinə çevrildi. Bunu sentyabrın 14-də ikinci yarış günündə də aydın şəkildə görmək olurdu.

lurdu.

Azərbaycan Qərbin məkrini iflasa uğradır

Azərbaycan bütün dövrlərdə Qərbin riyakar planlarının qarşısını alıb. Respublikamıza qarşı müxtəlif səviyyələrdə edilən qarayaxma kampaniyaları həmişə fiaskoya uğrayıb. Vətən müharibəsindəki zəfərimiz və torpaqlarımızda erməni separatçılığına son qoyması isə antiazərbaycançı şəbəkəyə

və erməni təəssübkeşlərinə vurulan ən böyük zərbə oldu. Azərbaycan güclü dövlətdir, cəmiyyətimiz isə sağlam və milli dəyərlərə söykənir. Ən əsası xalqımız hər zaman milli və dövlətçilik amalları uğrunda səfərbor olaraq ölkə rəhbərliyinin ətrafinda six birləşib. Ona görə Qərbədə mənzillənmiş bütün antiazərbaycançı təşkilatların respublikamızla bağlı planları iflasa uğrayıb. Vətən müharibəsindəki zəfər, ərazi bütövlüyüümüzün bərpası, bütövlükdə Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə dövlətimizin hər bir uğuru göstərir ki, antazerbaycançı şəbekə güclü Azərbaycanın gərsisində möğləub olmağa möhkəmdir.

Bakı tam gücü ilə COP29-a hazırlanır

Prezident İlham Əliyev "Xaqani" bağında, habelə ətraf ərazilərdə aparılmış abadlıq və yenidənqurma işlərindən sonra yaradılan şəraitlə tanış olub

Əvvəlki 1-ci səh.

Bildirildi ki, "Xaqani" bağının mövcud ərazisi genişləndirilib, istirahət güşəsinin ətrafindakı Rosul Rza, Qoqol və Xaqani küçələrində avtomobil yolları loğ edilərək piyadaların istifadəsinə verilib. Ümumi ərazisi 1,4 hektar olan bağın ərazisində yaşıllaşdırma, işıqlandırma işləri görürlüb, müasir oturacaqlar qurasdırılıb, uşaq əyləncə zonası yaradılıb və ətrafdadən olan yaşayış binalarında təmir-borpa işləri aparılıb.

Qeyd edək ki, bu, dövlət başçısının Bakı şəhərində parkların, xiyanətlərin osaslı təmiri və yenidən qurulması ilə bağlı tapşırıqlarına əsasən abadlaşdırılan növbəti istirahət güşələrindən biridir. Şəhərin mərkəzində yerləşən bağda sakinlərin istirahəti üçün qısa müddədə gözlənən şərait yaradılıb.

Bu bağın "Formula-1" Azərbaycan Qran-prisinin keçirildiyi bir zamanda və Bakının evsahibliyi edəcəyi BMT-nin İqlim Deyişmələri üzrə Çörçivə Konvensiyasının Tərefələr Konfransının 29-cu sessiyası (COP29) orafasında istifadəyə verilməsi ölkəmizə gələcək turistlərin istirahətinin səmərəli təşkilinə də böyük töhfə olacaq.

Xatırladaq ki, paytaxtimizdə ən müasir parklar və yeni yaşlılıq zolaqları salınıb, Bakının qədim tarixi memarlıq nümunələri bərpa edilir və müasir binalar tikilib istifadəyə verilir. Bu işlərin hamisi şəhərə daha çox gözəllik və kolorit verir, mənşə bunun sayəsində Azərbaycan paytaxtı insanların hayatı və asudo vaxt keçirməsi üçün rahat məkana çevrilir. Yeni parkların salınması və mövcud olanların yenidən qurulması, "Yaşıl dünya naminə həmçənlik il" çörçivəsində tədbirlər də ətraf mühitin sağlamlaşdırılması işinə mühüm töhfə verir.

"AZƏRBAYCAN" - 106

Hər yazılı bir tarixdir. Həcmi, janrı, mövzusu, müəlliflərinin adı dəyişir. Ancaq səhifələrində dərc olunmuş silsilə məqalələrdən tutmuş kiçik xəbərlərədək... hər sətirdən zamanının səsi gəlir. Birinci Dünya müharibəsinin gətirdiyi fəlakətlərdən, Azərbaycanın müstəqilliyini təhdid edən siyasi hadisələrdən, hələ də bir sıra ərazisində bitməmiş erməni münaqişəsindən, nəinki qonşu ölkələrdə, eləcə də uzaq Amerikada, Almaniyada, Fransada, Hindistanda, Çində... baş verənlərdən bəhs edilir. Hətta o günlər kimlər üçünsə çox vacib olmuş, bu gün isə bizə adı görünən elanların əksəriyyəti belə indi əhəmiyyətsiz sayılı bilməz. Həmin elanlar da XX yüzilliyin ikinci onilliyində yaşamış Azərbaycan əhalisinin məişətini, nələrə dəyər verdiklərini öyrənmək baxımından olduqca maraqlıdır. Bu qəzet elə bu cür əhatəli, məzmunlu yazılar dərc etməli idi. "Azərbaycan" qəzeti dövrünün çox dəqiq və ən cəfəkeş salnaməci olmalı idi. Çünkü üzərinə düşən vəzifə olduqca böyük və məsuliyyətli idi.

Qələbə xəbəri ilə nəşrə başlayan qəzet

Xalqımızın tarixi mirasını qorumağın və gələcək nəsillərə ötürməyin güruru

Tarix isə ardıcıl şəkildə, dəqiq-liklə və diqqətlə öyrənilməlidir. Bunun üçün böyük zəhmət, səbir tələb olunsa belə... Təqdirəlayıqdır ki, "Azərbaycan" qəzetinin transliterasiya edilərək bu günün oxucula-

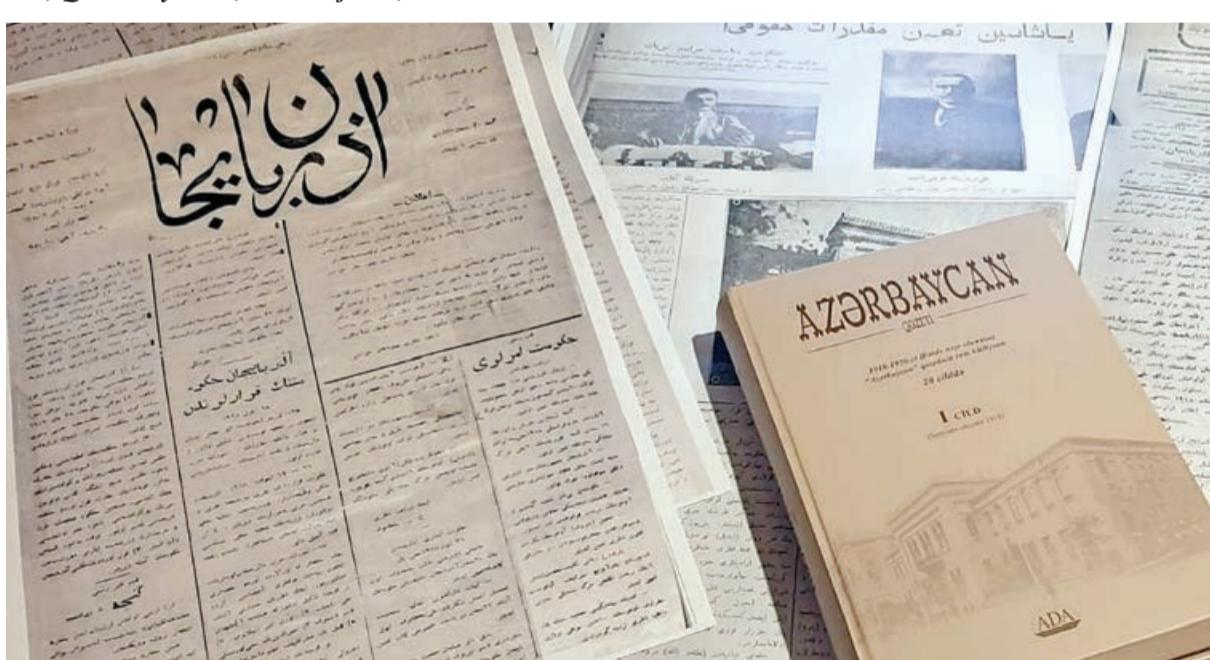

106 ilin 19 ayi... ve 443 nömrə

ADA Universitetinin transliterasiya ilə yenidən həyat verdiyi Xalq Cümhuriyyətinin "Azərbaycan"ı bugünkü müstəqil respublikamızın "Azərbaycan"ında sərəfli ömrünü davam etdirir.

"Azərbaycan" qəzetinin redaksiya heyəti (1919): Soldan sağa. Öndə oturanlar: Piri Mürsəlzadə, Rəhim ağa Vəkilov. Orta cərgədə: Hənəfi Zeynallı, Rübəbə Tağızadə, Şəfiqə Əfəndizadə, Məhəmməd Əmin Rəsulzadə, Səhra Paşazadə, Üzeyir bəy Hacıbəyli, Mustafa bəy Vəkilov. Ayaq üstə duranlar: Əbdül Əbdülzadə, Mirzə Hadi (Atlasov), Hacıbrahim Qasımov, Məmmədəli Sıdqi Səfərov, Şəfi bəy Rüstəmbəyli, Seyid Hüseyn Sadiq, Xəlil İbrahim, Qədir Həsənov, Əli Yavuzzadə, Məhəmməd Hadi Əbdülləzizliyev.

Universitetin rektoru Hafız Paşayevin ideyası və iradəsi ilə reallaşır: "Ümumiyyətlə, ADA Universiteti bütün sahələrdə həyata keçirdiyi işlərdə keyfiyyətə xüsusi diqqət yeti-

lərdə keyfiyyətə xüsusi diqqət yənəlir. Universitetin rektoru Hafiz Paşayevlə görüşümüzdə, bizimlə edilən səhbətlərdə buna tam əmin oluduq. Və bu əminliklə işə başladıq. İki ildən çoxdur ki, Mehdi müəllim və mən "Azerbaycan" qəzetinin

və mən "Azərbaycan" qəzetinin transliterasiyası üzərində işləyirik. Bizim indeksi düzənləmə və başqa texniki işlərdə yardımçılarımız var. Hətta onlar - texniki işlərdə bizə

kömək edənlər də magistratura, doktorantura tələbələri, ya da doktoranturani tamamlmış şəxslərdir. Dediym kimi, onların bizə yardımı yalnız texniki məsələlərdədir. Qəzətin transliterasiyasını biz qətiyyən və heç bir halda onlara etibar edə bilmərik. Çünkü asan deyil, çox fərqli üslublar var. Bəzi nömrələr bərbad haldadır, biz özümüz güclə oxuyuruz."

"Azərbaycan" qəzetiinin nömrələr pərakəndə halda Azərbaycan Respublikasının Milli Arxiv İdarəsinə də, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Arxivində, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşləm İdarəsinin Siyasi Sənədlər Arxivində, Məhəmməd Füzuli adının Əlyazmalar İnstitutunda və Azərbaycan Milli Kitabxanasında saxlanılır: "Bilirsiniz ki, bəzi proseslər uzundur. Tam kolleksiyani toplamağımızda ADA Universitetiniң yanımızda olması, nüfuzu bizə çox kömək etdi. Müraciət etdiyimi

arxivlərdən, kitabxanalardan dedilər ki, gəlin axtarın, qəzətin nömrələri varsa, nüsxələrini çıxarın. Bütün bunlara baxmayaraq, biz hələ də qəzətin üç nömrəsini tapa bilməmişik".

Transliterasiya olunmaq üçün niyə məhz "Azərbaycan" qəzeti-nin seçildiyini soruşuruq. Azad Ağaoglu bildirir ki, doğrudur, müasir Azərbaycan xalqının necə formalışmağa başladığını, milli oyanışını "Azərbaycan"dan əvvəl-ki mətbü orqanlarda görürük. Yəni bu qəzetə qədər artıq müəyyən yol keçilmişdi. Lakin xalqımız və dövlətimiz üçün bir çox əhəmiyyətli məqamlar nəzərə alınaraq, "Azərbaycan"dan başladıq. Bu qəzet böyük bir tarixi hadisəyə - müstəqil Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin formalışmasına, fəaliyyətinə və nəhayət, süquta uğradılmasına şahidlik etdi. Əslində, yalnız şahid də olmadı. Bu böyük mübarizədə iştirak etdi. Onun səhifələrindəki yazıların hər birində yaşanan tarixin əksi var. O dövrə Bakının özündə rusların və ermənilərin qəzetləri nəşr olunurdu. Demək olar ki, onların qarşısında dayanan "Azərbaycan" qəzeti idi. "Açıq söz" qəzetini ermənilər omjasına çənədiqlərinin vürgüldür. "Ən bəsитini deyim. Biz bu işə başlayanda soruşurdular ki, Baku yazacaqsınız, yoxsa Bakı? Hafız müəllimin 20 cildliyə "Ön söz"ündə belə bir ifadə var: "Qəzetiñ müasir oxucu üçün əlcətan olması". Yəni bizim məqsədimiz tam olaraq bu olub. Müasir oxucu oxuyañda mümkün qədər başqa qaynaqlara baxma ehtiyacı hiss etməsin. Bu səbəbdən, Baku deyil, Baki yazdıq. Bu qayda ilə bəzi söz-lərin imlasını müasirləşdirməli ol-duq. Qəzətdə olduğu kimi, "yox", yerinə "yoq", "çox" yerinə "çoq", "etmək" yerinə "etməg", "kimi" yerinə "kibi"... yazaqla müasir oxucunun işini çətinləşdirməməyi qərara aldıq. Bununla yanaşı, "qə-zetə", "teatro", "böylə" kimi bir sıra sözlərə toxunmadıq. Əvvəla, bu sözlər qəzətdə həmişə eyni cür yazılıb. İkincisi, mütaliəni çətinləşdirmədən dövrün ab-havasını saxlamaq mümkündür. Osmanlı türkçəsində və müasir Türkiyədə işləndiyi dili, qəzətə qəzətini

türkçesində indiki zaman şəkilçisi olan "-yor" qəzetdə qaydasız və pərakəndə bir şəkildə, eyni cümlədə həm "-yor", həm də "-ir, -ir, -ur, -ür" şəkilçisindən istifadə edilməklə işlənidiyi üçün mətnindən çıxarıldı. Lakin bəzi istisnalar etməli olduq. Məsələn, şeir parçalarında vəznin pozulmasına yol verməmək üçün "-yor" şəkilçisini saxladıq. Eləcə də "-of", "-yef" kimi soyad sonluqlarını da müəsirləşdirməyi, "-ov", "-yev" yazmağı məqsədə uyğun hesab etdik. Bəziləri bizə dedilər ki, axı bunların üzərində alımlar araşdırırmalar aparacaq, dilçilər tədqiqat əsərləri yazacaqlar. Onlara cavabımız belə oldu ki, əvvəla, məqsədimiz odur ki, mümkün qədər çox insan bu qəzeti oxusun və tam başa düşsün. İkincisi, dövrün dilini, üslubunu, əlibasını, tarixini, ədəbiyyatını arasdırmış istəvən ərəb

Azad Ağaoğlu "Azərbaycan"

qaynaqlardan oxumalıdır". Qəzetiñ hər nömrəsinin sonunda verilmiş "Qeyd və şərhlər"da xüsusilə əhəmiyyətli olan mürəttib xətaları göstərilib. Hər cildin axırındakı "Adlar göstəricisi"nə şəxs adları daxil edilib.

Azad Ağaoğlu bu məsələdə də

Azad Ağaoğlu bu məslələdə də ADA Universitetinin haqlı olduğu və tədbirli davrandığı qənaətindədir: "Əvvəla deyim ki, bu günədək çapdan çıxmış cildlərə maraq yüksəkdir. Bunu həm görüşdürüm insanlarla söhbətlərimdən bilirom, həm də sosial şəbəkələrdəki paylaşılarda görürəm. Hətta elələri var ki, kitabın səhifələrini printerdən çıxardır, eyni şəkildə cildlətdir ki, onun da kitabxanasında olsun. Amma bəlkə də belələrinin əhatəsində olduğumuzdan bizə elə gəlir ki, bu kitabları almaq istəyənlərin sayı çoxdur. Əvvəla, bu kitablar satılmır, nəşrini həyata keçirənlər onlardan maddi gəlir güdmürlər. İkincisi, kitabların rəflərdə qalmasını istəmlər. Oxumaq, istifadə etmək istəyənlər üçün isə ADA Universiteti

Treatment and follow-up

1918-1920-ci illərdə nəşr olunmuş "Azərbaycan" qəzeti tam külliyyatının 20 cilddə nəşri nəzərdə tutulub. 11-ci cild bu günlərdə çapdan çıxıb. Azad Ağaoglu məlumat verir: "Artıq 12-ci cildi hazırlanacaq. Əslində, 19 cilddə tamamlanır. 20-ci cild yekun olacaq. Bildirdiyimiz kimi, qəzeti üç nömrəsinə tapa bilməmişik. Həmin nömrələrdən ikisi 11-ci cildə düşür. Ümidimiz var ki, biz işi tamamlayana qədər həmin nömrələr tapılacaq.

"AZƏRBAYCAN" - 106

Əvvəl 4-cü sah.

Sona ümumi indeks qoymağ, haradada sohv buraxmışsa, bozi imzaların kimliyini müəyyən edə bilmemişikse, onları düzəlmək istəyir. Həm də bizimlə bu prosesdə oməkdaşlıq etmiş insanlara bir təşəkkür yazımız olacaq. Qəzeti transliterasiyasına necə başladıq, işləri necə gördük... Bir sözə, 20-ci cild özümüzə ehtiyat cild kimi saxlamışıq.

Azad Ağaoğlu ümidi edir ki, ADA Universiteti bu əhəmiyyəti layihəsinə "Azərbaycan"ın transliterasiyası başa çatdıqdan sonra da davam etdirəcək, ölkəmizin yalnız mötbuat tarixində deyil, xalqımızın mübarizo ezmənin, milli duygularının güclənməsində, dövlət quruculuğunda xidmətlər göstərməsi digər qozet və jurnallarımız da orob qrafikasında latin olıfbasına keçirilərək, kitab şəklində çap edilərək geniş oxucu kütłüsine çatdırılacaq.

"Azərbaycan" qəzetiñ ilk nömrələrində redaktorların adları qeyd olunmayıb, "Heyəti-təhririyyə" yazuñ. Sonra qoşma imza var: Ceyhun boy Hacıbəyli. Şəfi boy Rüstəmbəyov. Birinci qəzetiñ Azərbaycan, ikinci isə rusdilli versiyasının ilk redaktoru olub. Ceyhun boy Hacıbəyli Pariso Sülə konfransına gedəndən sonra qəzəto redaktorluğu Üzeyir boy Hacıbəyli davam edib. Azad Ağaoğlu qeyd edir ki, sonra Üzeyir boy sohəti ilə bağlı işlərdən bir az uzaqlaşır. Xəlil İbrahim redaktorluq edir. Bir müddət sonra Üzeyir boy redaktor kimi fəaliyyətini davam etdirir: "Bir neçə ay bundan qabaq Xəlil İbrahimin yubileyi keçirildi. Orda da onun rus dilində "Azərbaycan" qəzetiñ redaktoru olduğunu dedilər. Yəqin ki, onlan yanından Xəlil İbrahimin rus dilin müəllimi olmasındır. O, hər vaxt rus dilində "Azərbaycan" qəzetiñ redaktoru olmayıb. Əvvəldən axıra qəder bu vəzifəni Şəfi boy Rüstəmbəyov yerinə yetirib. O, hem de çox dəyərli qələm sahiblərimizden biri idi. Redaktorluq olduguna qəzətin demək olar ki, hər nömrəsində Şəfi boyin bir baş yazısı var. Bu yazıların xüsusi adı yoxdur. Gündün tarixi və şəhər adı ilə verilir. Məsələn, 15 sentyabr, Bakı. Yaxud Gəncədə çıxıbsa Gəncə yazılıb. Şəfi boyin yazılarını mən övvəlcə maraq üçün oxudum. Üslubu o qədər gözəldir ki, oxuduqda ister-istəməz Azərbaycan dilində tərcüməsi beyniməsənən. Düşünürüm ki, bu gözəl ifadəni belə tərcümə edib yazmaq olar. Hətta bu qədər işim-güçümün arasında onlardan 30-a qədərinin Azərbaycan dilinə tərcümə etdim. Dörd yüzən artıq yazdır. Şəfi boy öz bənzərsiz əslublu ilə

106 ilin 19 ayl... Və 443 nömrə

ADA Universitetinin transliterasiya ilə yenidən həyat verdiyi Xalq Cümhuriyyətinin "Azərbaycan"ı bugünkü müstəqil respublikamızın "Azərbaycan"ında şərəfli ömrünü davam etdirir

CEYHUN BOY HACIBƏYLİ

ŞƏFI BOY RÜSTƏMBƏYLİ

ÜZEYİR BOY HACIBƏYLİ

XƏLİL İBRAHİM

Cümhuriyyət dövründə "Azərbaycan" qəzetiñ redaktorları

Azərbaycanın milli ideyalarını və dövlətçilik monafeyini müdafiə edir. Həm də hay-küy salaraq yox, tam osaslandırıraq, çox savadlı bir şəkildə. Mən isteyirdim ki, onlar, əvvəla, rus dilində kitab şəklində çap edilsin və Azərbaycanın xaricində da yayılsın. Şəfi boy Rüstəmbəyovun redaktorluğu olduğu "Azərbaycan" qəzetiñ rus versiyası oxyzandır. Hətta yanlışlıca "Azərbaycan"ın rus versiyasından danışırıq. Azad

ki siyasi məsələlərin bəziləri bu gün de aktualdır. Fikrimə, həmin məsələlərdən heç kəs bizi Şəfi boy Rüstəmbəyovdan yaxşı müdafiə edə bilməz. Eyni zamanda həmin məqalələr Azərbaycan dilinə tərcümə edilərək neşr olunsa, çox gözəl olar".

Şəfi boy Rüstəmbəyovun redaktorluğu olduğu "Azərbaycan" qəzetiñ rus versiyası oxyzandır. Hətta yanlışlıca "Azərbaycan"ın rus versiyasından danışırıq. Azad

müəllim bildirir ki, rus dilində olan qəzet tamam basdır. Daşılı və beynəlxalq xəborlər eyni olsa da, hətta onların bəzilərindən də tofer-rüratlar müxtəlifdir. Parlament xəborləri belə bir-bir tərcüməsində, forqlı şəkildə xülasələnib: "Azərbaycan" qəzetiñ rus versiyası ilə Azərbaycan versiyasına oxyzandır. Qəzetiñ rus dilindəki versiyasında iso

na qoyub baxanlar bunların hər ikisinin eyni ölkənin qəzeti belə olmadığını düşünürlər".

Azərbaycan dilində olan "Azərbaycan"da, əsasən, Hacıbəyli qardaşlarının teatrosundan, o dövrdə Bakıya golub, uzun müddət burada fəaliyyət göstərən böyük sirkin çıxışlarından, pohovenlərin gülüşlərindən yazılıb. Qəzetiñ rus dilindəki versiyasında iso

lər, Denikin tohlükəsi, bolşeviklərin faaliyyəti kimi bir çox mövzuları müzakirə edirlər. Nəsib boyin Haskellənən teləbləri olur. Deyir ki, Şəhər, Naxçıvan və Dərələyəz müvəqqəti olaraq biterəf məntəqə kimi qəbul ediləcək və buraları yerli olahının özü tərəfindən seçiləcək bir hökumət idarə edəcək. Yəni erməni hakimiyətinə verilməsin. Burada Azərbaycan pulu todavil olunacaq, bu yerlərin xörəkləri da Azərbaycan xəzinəsi tərəfindən ödəniləcək. "Azərbaycan" qəzetiñ ələt-Culfa dəmər yolunun tamamlanmasının ləbədündən bəhs olunur. Bildirlər ki, bəzə erməni kəndləri bu yola tohlükəli tərottdikləri üçün oradan köçürülməli və bəzə tohlükəsiz bir şəhəri qəzetiñ imiş kimi götürür.

Azad Ağaoğlu xatırladır ki, qəzetiñ İrəvan quberniyası müsəlmanlarının hayatı barədə çox məraqlı məsələlər var. Ermənistanın

sülh danışçılarında bugünkü mövqeyi eyni ilə o dövrdə da olub. Dəfələrlə Zaqafqaziya konfransı çağrılmışdır. Azərbaycan, Gürcüstan, Dağıstan və Ermənistanı bura daxil etmək isteyiblər. Xüsusi şimal - Denikin və bolşevik tohlükəsinə qarşı birleşməye çalışıblar. Hər dəfə Ermənistan konfransdan boyun qaçırib. Axırdı Ermənistanın tərəfindən işğal edilib. Azərbaycanla Gürcüstan arasında müdafia anlaşması imzalanıb. Ermənistan yenə qatılmayıb. Sonra açıqlama verib ki, sərhədlerin tohlükəsizliyini özünən təmin etməyi çətinləndir. Yəni Zaqafqaziyada birləşib pozan və hər zaman da Rusiyanın köməyinə müraciat edən Ermənistan olub.

Xalq Cümhuriyyətinin "Azərbaycan"ı bugünkü "Azərbaycan"da

Zonda XX əsrin əvvəllerində noşr olunmuş "Azərbaycan" qəzetiñ transliterasiyasiñ cildlər halının nəşrindən olara, müsəlman "Azərbaycan" qəzetiñ sohifələrində dəfələr dərə olunmasını vurğulayırlıq. Azad Ağaoğlu qeyd edir ki, bugünkü "Azərbaycan" qəzetiñ 106 il əvvəlcə "Azərbaycan" qəzetiñ dəfələrindən təqdim edilir. "Azərbaycan" qəzetiñ faaliyyət göstərdiyi 1918-1920-ci illərdə indiki dövrdə baş verən hadisələri müqayisə edir, tarixi paralellikləri diqqətimizdən təqdim etmək məsələsidir. "Biri ssenari kimi yazsa, inanmarıb ki, necə bu qədər bənzərlik olur. Hətta biz layihəni başlayanda pandemiya oldu. 1918-ci ilə də dünənda ispanyol nezəsi (qrip) təqribən edilmiş. O zaman da Azərbaycanın gəlib çatıb. Onuna mübarizə aparıblar. Yəni orda belə paralellik vardı".

Zəngozur dəhlizi biñ dövlətimizin gündəmində olan əsas məsələlərindən biridir. Birinci Dünya müharibəsindən sonrakı Qarabağın mandatı Azərbaycanın verir, amma Zəngozurda Naxçıvanı müvəqqəti idarə üzünə ermənilərə vermək isteyirlər. Azərbaycan xalqı ermənilərin Zəngozurda və Naxçıvanda tərottdikləri zülmlərə qarşı dironur və onları hakimiyətinə qəbul etmək istəmir. Sonra Amerikanın xüsusi nümayəndəsi general-leytenant Vilayam Haskell gəlir. 1919-cu ilin avqustundan Tiflisdə, İrəvanda, sonra da Bakıda olur. Nəsib boy Yusifbəyli ilə 4 saat yaxın görüşərək sərhəd məsələsi, Ermənistanla münasibət-

Zöhrə FƏRƏDOVA, "Azərbaycan"

"Azərbaycan" qəzetiñ materialları əsasında yazılın kitab Türkiyədə maraqla qarşılanıb

Sevə-sevə oxuduğumuz "Azərbaycan" qəzeti
Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yadigarı olmaqla borabər, həm də qıymətli tarixi mənbədir. Bu il rəsmi təqdimat qəzeti, Milli Məclisin orqanı olan "Azərbaycan"ın naşra başlamasından 106 il örtdür.

Gəncə şəhərindəki Yelizavetpol qubernatorunun mətbəsindən işlənmiş "Azərbaycan" qəzetiñ ilk nömrəsi 1918-ci il sentyabr 15-də çap olunmuşdur. Onun 2-səhifəsi Azərbaycan, 2-səhifəsi rus dilindən neşr edilmişdir. Qəzetiñ Gəncədə nəşri həftədən iki dəfə olmaqla 10 gün çəkmədi, dörd sayından sonra isə Bakıda davam etməyə başlamışdır.

"Azərbaycan" qəzeti Bakıda hər iki dildə neşr olunurdu. Qəzetiñ rus dilindəki variantına Şəfi boy Rüstəmbəyli redaktorluq etmişdir. "Azərbaycan" qəzetiñ ilk sayında Osmanlı Ordusunun generalı Nuru paşanın rəhbərlik etdiyi Qafqaz İsləm Ordusunun qardaş köməyi ile Bakının azad

olunması haqqında məlumatlar, təbrikler öz əksini tapmışdır.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin, onun Türkiye ilə münasibələrinin tarixinin araşdırılmasında məhz 1918-1920-ci illerde neşr olunmuş "Azərbaycan" qəzeti müəmmələ ve etibarlı mənbə hesab olunur. Qəzetiñ illerdə çox çox hər sayında Türkiye dair məxələf mövqeyi və səmələlər öz əksini tapmışdır.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin, onun Türkiye ilə münasibələrinin tarixinin araşdırılmasında məhz 1918-1920-ci illerde neşr olunmuş "Azərbaycan" qəzeti müəmmələ ve etibarlı mənbə hesab olunur. Qəzetiñ illerdə çox çox hər sayında Türkiye dair məxələf mövqeyi və səmələlər öz əksini tapmışdır.

1918-1920-ci illerde "Azərbaycan" qəzetiñ rus dilindən neşr olunan variantndakı materiallardan geniş istifadə etmişdir. Kitabın elmi redaktoru A.M.E.A.-nın həqiqi üzvü Yaqub Mahmudovdur. Qeyd etmək lazımdır ki, 1918-1920-ci illerde "Azərbaycan" qəzetiñ rus dilindən neşr olunan variantndakı materiallardan geniş istifadə etmişdir. Kitabın elmi redaktoru A.M.E.A.-nın həqiqi üzvü Yaqub Mahmudovdur.

Türk Yeniçərili Zafere Doğru" kitabında öz əksini tapır. Kitab giriş, üş fasilə və noticədən ibarətdir. "Birinci Dünya müharibəsindən sonra Türkiye məsələsi və Antanta dövlətləri" adlanan I fasilə Zafere Doğru" kitabında təhlil edilmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, müəllifin 2020-ci ilə Azərbaycan dilində çap olunmuş "Türk-Yeniçərili Zafere Doğru" qəzetiñ sohifələrində çap olunmuş materialların əhəmiyyəti böyüküdür.

Kitabın II fasilə "İstanbul, Sultan-Xeliflik" taleyi və müsəlmanların mövqeyi" adlanır. Bu fasilə müəllif möttəfiq dövlətlərin Türkçənən bəllişdirilmiş, 7 milyardlı borc iddiaları, nohayat, uzun müzakiro və mübahisələrdən sonra böyük səhişin bağlanması məsələləri arasdırılmışdır.

V.Abişov kitabın "Türk millətiñ istiqlal salvaşı" adlı III fasiləndə qeyd edir ki, müttəfiq dövlətlər öz yığıncaqlarında Türkiye torpaqlarını məzakirələr apardıqları bir vaxtda, türk milləti Mustafa Kamal Paşa

Kamal Paşa Atatürkün rəhbərliyi altında türk millətinin müttəfiq dövlətlərinin tərəfindən təməm olunmuş "Azərbaycan" qəzetiñ rus dilindəki variantndakı yazılırları təqdim etmək istəmir. Kitabın "Qəzet materialları" bölməsində materiallar sırasına "Azərbaycan" qəzetiñ rus dilindəndən yazılırları təqdim etmək istəmir.

Kitabda türk dili ilə yanaşı, ingilis dilində xülaşə da öz əksini tapmışdır. Müəllif bu fasilədə Ərzurum (23 iyul - 8 avqust 1919-cu il) və Sivas (4-11 sentyabr 1919-cu illər) kongreslərinin, "Türk ocaqları", "Müsəlman qadınlar"ın, "Müsəlman qadınlar"ın birliyi" kimi bir sıra toşkəlatların milli möqavimət hərəkatının rolunu vurğulamışdır. 1918-1920-ci illərdə türk xalqının aparıldığı azadlıq müharibəsinin, habelə "Azərbaycan" qəzetiñ oxucularının da mərağına səbəb olacaqdır.

İnanıraq ki, Vəqif Abişovun "1918-1920 yıllarında Türkiye Yeniçərili Zafere Doğru" kitabı qardaş Türkiye Cümhuriyyəti oxucuları ilə yanaşı, Azərbaycanın elmi icmiyaiyətinin, habelə "Azərbaycan" qəzetiñ oxucularının da mərağına səbəb olacaqdır.

Aypara RÜSTƏMOVA, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

15 Sentyabr Bılık Günüdür

Bütöv Azərbaycanda yeni tədris ili

Müasir müstəqillik tariximizdə ilk dəfə Xankəndidə məktəb zəngi səslənəcək

Sentyabrm 16-dan 2024-2025-ci tədris ilinə start verilir. Suvərenliyimizin tam bərpası fonunda başlayan bu mövsüm Qarabağda təhsilin qayıdı, işğaldan azad edilən orazilərimizdə açılan yeni təhsil müəssisələri ilə əlamətdardır. Müasir müstəqillik tariximizdə ilk dəfə Xankəndidə məktəb zəngi çalınacaq, tələbələr universitetə gedəcək, illərdən sonra şagirdlər Şuşada, Xocalıda... məktəbə yollanacaqlar. Bir sözü, 30 ilən artıq işğal altında qalan bu bölgələrimizdə dağıdilan təhsil ocaqlarımız yenidən ziya saçacaqlar.

Bu il 132 mindən çox uşaq birinci sinfə gedəcək

Məktəbəqədər və Ümumi Təhsil üzrə Dövlət Agentliyindən (MÜTDA) sorğumuzu cavab olaraq bildirildi ki, 2024-2025-ci tədris ilində ölkə üzrə 132 mindən çox uşaq birinci sinfə gedəcək. Ümumiyyətdə bu il 1 milyon 7 yüz mindən çox şagird təhsil alacaq. Ölkə üzrə məktəbəhəzərlər qruplarına isə 89 mindən çox uşaq qəbul olunub.

Bu günə qədər işğaldan azad edilən orazilərdə 5 ümumi təhsil müəssisəsi fəaliyyətə başlayıb. Yeni tədris ilindən əlavə 4 ümumi təhsil müəssisəsinin fəaliyyətə başlaması nözərdə tutulub. Yeni tədris ilindən həmin məktəblərə təxminən 1400-dən artıq şagirdin təhsil alması proqnozlaşdırılır. İşğaldan azad edilən orazilərdə 130-dan çox müəllimin dərs deməsi gözlənilir.

Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarətinin (BŞTİ) məlumatına əsasən, qurumun tabeliyində fəaliyyət göstərən ümumi təhsil müəssisələrinə üzrə ümumilikdə, 513698 şagirdin təhsil alacağı gözlənilir. BŞTİ-nin tabeliyindən təhsil məktəbələrinin 1 sinfindən 46 098, IX sinfindən 44 233, X sinfindən 35757, XI sinfindən 32260 şagirdin təhsil alacağı gözlənilir.

BŞTİ-nin tabeliyində fəaliyyət göstərən məktəbəqədər təhsil müəssisələrinə 45201 yaşın, ümumi təhsil müəssisələrinin məktəbəhəzərlər qruplarına isə 2024-2025-ci tədris ilindən 16000 şagirdin təhsil alacağı gözlənilir.

2024-2025-ci tədris ilində BŞTİ-nin tabeliyində fəaliyyət göstərən ümumi təhsil müəssisələrindən 29400 müəllim, məktəbəqədər təhsil müəssisələrində isə 4830 tərtibçi-müəllim çalışacaq.

Qeyd edək ki, BŞTİ-nin tabeliyində 698 təhsil müəssisəsi fəaliyyət göstərir. Onlardan 342-si məktəbəqədər təhsil müəssisəsi, 327-i ümumi təhsil, 3-ü xüsusi tipli ümumi orta məktəb, 5-i oyanı-qayıbı axşam məktəbi, 12-si internat tipli

müəssisə, 9-u isə məktəbdənənar müəssisədir.

Şuşada, Xocalıda ilk dərs...

Qarabağ Regional Təhsil İdarəti tabeliyində fəaliyyət göstərən Şuşa şəhəri 1 nömrəli tam orta məktəb 960 şagird yerlədir. Üçmərtəbəli bina beş blokdan ibarətdir. Burada her biri 24 nəfərlik 40 sinif otagi, 2 fizika, 2 kim-

ərazilərdə isə 3 ümumi təhsil müəssisəsi - Zəngilan rayonunun Ağalı kəndində Ağalı kənd tam orta, Laçın şəhərində 2 nömrəli tam orta və Laçın rayonunun Zabux kəndində isə Zabux kənd Ədalət Məmmədov adına tam orta məktəbləri fəaliyyət göstərir. 2024-2025-ci tədris ilində Ağalı məktəbinin məktəbəhəzərlər qrupunda 12 yaşın, I-XI siniflərində 150 şagirdin, Laçın şəhər 2 nömrəli tam orta məktəbinin məktəbəhəzərlər qrupunda 9 yaşın, I-XI siniflərində 141 şagirdin, Zabux məktəbinin məktəbəhəzərlər qrupunda 4 yaşın, I-XI siniflərində isə 70 şagirdin təhsilə colb olunmuş nozordu tutulub.

İşğaldan azad olmuş torpaqlarda 2 məktəbəqədər təhsil müəssisəsi fəaliyyət göstərir: Zəngilan

kimi fəaliyyət göstərib, orazilərimizin işgali dövründə isə fəaliyyətin dayandırıb.

Xatırladaq ki, Prezident İlham Əliyev 2023-cü il noyabrın 28-də "Qarabağ Universitetinin yaradılması haqqında" sərəncamı imzalayıb. Sərəncama əsasən, regionun sosial-iqtisadi ehtiyaclarına uyğun yüksək səviyyəli kadrlar tələbatının ödənilməsi və təxəris mövcud olmuş təhsil ənənələrinin yaşadılmasına məqsədi Xəndək şəhərində yerləşən ali təhsil müəssisəsinin əsasında Elm və Təhsil Nazirliyinin tabeliyində "Qarabağ Universiteti" publik hüquqi şəxs yaradılib.

2024-2025-ci tədris ilindən Qarabağ Universitetində ali təhsilin bakalavriat səviyyəsində 6 fakültədə 27 ixtisas üzrə kadr hazırlığına start verilir. Bu ildən universitet ilə tələbələrini qarşılayıb. İlk tədris ilində universitedə 1000 nəfərdən artıq tələbə təhsil alacaq.

Qarabağ Universitetində təhsil alacaq tələbələr üçün bir sıra imtiyazlar da nozordu tutulub. Belə ki, burada tələbələrə öndənmiş monzil tipli yataqxana, təqaüd, homçının kompüterlər (notbuk) ilə təmin olunaçaqlar. Ən yüksək bal toplayan tələbələrə əlavə təqaüd verilecek.

Beləliklə, ölkəmizdə 2024-2025-ci tədris ilinə uğurlarla başlanıllı. Şagird və tələbələrimizin Qarabağ və Şərqi Zəngözürün yeni həyatı verilən təhsil ocaqlarında da bilik öyrənməye yollanmaları isə xüsusil qürur yaradır.

**Yasəmən MUSAYEVA,
"Azərbaycan"**

zali, gənclərin ibtidai horbi hazırlığı, rəssamlıq və müsiki kabinetleri, yeməkxana, akt və idman zalları, tibb, müayinə və inzibati heyət üçün iş otaqları var. Məktəb üçün ayrılan orazidə futbol meydancası və digər zəruri yardımçı binalar inşa olunub. Hazırda 24 nəfər şagird məktəbə yerdəyişmə və qəbul edilib. Onlardan 1 nəfər 1-ci sinifdə təhsil alacaq.

Xəndək şəhəri 1 nömrəli körpələr evi-uşaq bağçası 80 yerlik, Xocalı şəhəri 1 nömrəli körpələr evi-uşaq bağçası 40 yerlikdir. Məktəbəqədər təhsil müəssisələri lazımi infrastrukturla təchiz olunub.

uşaq bağçasında 39 uşaq, Zabuxdağı körpələr evi-uşaq bağçasında isə 21 uşaq təhsilə colb edilib.

Laçın rayonunun Sus kəndində isə yeni tədris ilindəki Sus kənd tam orta məktəb və eyni adlı körpələr evi-uşaq bağçası fəaliyyətə başlayacaq. Hər iki müəssisədə təmir-tikinti işləri təməkunlaşdırıb və sentyabrda qapılarını doğma şagirdlərinin üzünə açacaq.

**Qarabağ elm
mərkəzinə çevirilir**

Xəndək şəhərində Qarabağ Universitetinin fəaliyyətə başlaması ümumilikdə Azərbaycan təhsili adına müstəsna hadisə kimi tarixə yazılacaq. Qarabağ regionunda ali təhsil ənənəsi tarixən mövcud olub. Burada ilk ali təhsil ocağı 1969-cu ildə Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun filialı kimi qurulub, 1973-cü ildən 1988-ci ildək ali təhsil müəssisəsi

zalı, gənclərin ibtidai horbi hazırlığı, rəssamlıq və müsiki kabinetleri, yeməkxana, akt və idman zalları, tibb, müayinə və inzibati heyət üçün iş otaqları var. Məktəb üçün ayrılan orazidə futbol meydancası və digər zəruri yardımçı binalar inşa olunub. Hazırda 24 nəfər şagird məktəbə yerdəyişmə və qəbul edilib. Onlardan 1 nəfər 1-ci sinifdə təhsil alacaq.

Xəndək şəhərində 624 yerlik məktəb binasında bu ildən tədris prosesinin başlanılması nözərdə tutulub. Məktəb üçün ayrılan orazidə 11 sinif otagi, laboratoriya, texnologiya, informatica, GÇQH kabinetləri, 137 nəfərlik akademik zalı, idman zalı, kitabxana və yeməkxana ilə təchiz edilmiş məktəb binası tömər edilib, istifadəyə hazır vəziyyətə getirilib. Hazırda 220 nəfər şagird məktəbə yerdəyişmə və qəbul edilib. Onlar-

da 9-u 1-ci sinif, 5-i məktəbə həzirlıq qrupudur.

Xocalı şəhəri 1 nömrəli tam orta məktəb 132 şagird yerlədir. Məktəbde STEAM mərkəzi, kitabxana, oxu

rayonu Ağalı kənd körpələr evi-uşaq bağçasında 39 uşaq, Zabuxdağı körpələr evi-uşaq bağçasında isə 21 uşaq təhsilə colb edilib.

Şagird və tələbələrinin təmir-tikinti işləri təməkunlaşdırıb və sentyabrda qapılarını doğma şagirdlərinin üzünə açacaq.

Xəndək şəhərində Qarabağ Universitetinin fəaliyyətə başlaması ümumilikdə Azərbaycan təhsili adına müstəsna hadisə kimi tarixə yazılacaq.

Qarabağ regionunda ali təhsil ənənəsi tarixən mövcud olub. Burada ilk ali təhsil ocağı 1969-cu ildə Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun filialı kimi qurulub, 1973-cü ildən 1988-ci ildək ali təhsil müəssisəsi

zalı, gənclərin ibtidai horbi hazırlığı, rəssamlıq və müsiki kabinetleri, yeməkxana, akt və idman zalları, tibb, müayinə və inzibati heyət üçün iş otaqları var. Məktəb üçün ayrılan orazidə futbol meydancası və digər zəruri yardımçı binalar inşa olunub. Hazırda 24 nəfər şagird məktəbə yerdəyişmə və qəbul edilib. Onlardan 1 nəfər 1-ci sinifdə təhsil alacaq.

Xəndək şəhərində 624 yerlik məktəb binasında bu ildən tədris prosesinin başlanılması nözərdə tutulub. Məktəb üçün ayrılan orazidə 11 sinif otagi, laboratoriya, texnologiya, informatica, GÇQH kabinetləri, 137 nəfərlik akademik zalı, idman zalı, kitabxana və yeməkxana ilə təchiz edilmiş məktəb binası tömər edilib, istifadəyə hazır vəziyyətə getirilib. Hazırda 220 nəfər şagird məktəbə yerdəyişmə və qəbul edilib. Onlar-

da 9-u 1-ci sinif, 5-i məktəbə həzirlıq qrupudur.

Xocalı şəhərində 1 nömrəli tam orta məktəb 132 şagird yerlədir. Məktəbde STEAM mərkəzi, kitabxana, oxu

zalı, gənclərin ibtidai horbi hazırlığı, rəssamlıq və müsiki kabinetleri, yeməkxana, akt və idman zalları, tibb, müayinə və inzibati heyət üçün iş otaqları var. Məktəb üçün ayrılan orazidə futbol meydancası və digər zəruri yardımçı binalar inşa olunub. Hazırda 24 nəfər şagird məktəbə yerdəyişmə və qəbul edilib. Onlardan 1 nəfər 1-ci sinifdə təhsil alacaq.

Xəndək şəhərində 624 yerlik məktəb binasında bu ildən tədris prosesinin başlanılması nözərdə tutulub. Məktəb üçün ayrılan orazidə 11 sinif otagi, laboratoriya, texnologiya, informatica, GÇQH kabinetləri, 137 nəfərlik akademik zalı, idman zalı, kitabxana və yeməkxana ilə təchiz edilmiş məktəb binası tömər edilib, istifadəyə hazır vəziyyətə getirilib. Hazırda 220 nəfər şagird məktəbə yerdəyişmə və qəbul edilib. Onlar-

da 9-u 1-ci sinif, 5-i məktəbə həzirlıq qrupudur.

Xocalı şəhərində 1 nömrəli tam orta məktəb 132 şagird yerlədir. Məktəbde STEAM mərkəzi, kitabxana, oxu

zalı, gənclərin ibtidai horbi hazırlığı, rəssamlıq və müsiki kabinetleri, yeməkxana, akt və idman zalları, tibb, müayinə və inzibati heyət üçün iş otaqları var. Məktəb üçün ayrılan orazidə futbol meydancası və digər zəruri yardımçı binalar inşa olunub. Hazırda 24 nəfər şagird məktəbə yerdəyişmə və qəbul edilib. Onlardan 1 nəfər 1-ci sinifdə təhsil alacaq.

Xəndək şəhərində 624 yerlik məktəb binasında bu ildən tədris prosesinin başlanılması nözərdə tutulub. Məktəb üçün ayrılan orazidə 11 sinif otagi, laboratoriya, texnologiya, informatica, GÇQH kabinetləri, 137 nəfərlik akademik zalı, idman zalı, kitabxana və yeməkxana ilə təchiz edilmiş məktəb binası tömər edilib, istifadəyə hazır vəziyyətə getirilib. Hazırda 220 nəfər şagird məktəbə yerdəyişmə və qəbul edilib. Onlar-

da 9-u 1-ci sinif, 5-i məktəbə həzirlıq qrupudur.

Xocalı şəhərində 1 nömrəli tam orta məktəb 132 şagird yerlədir. Məktəbde STEAM mərkəzi, kitabxana, oxu

zalı, gənclərin ibtidai horbi hazırlığı, rəssamlıq və müsiki kabinetleri, yeməkxana, akt və idman zalları, tibb, müayinə və inzibati heyət üçün iş otaqları var. Məktəb üçün ayrılan orazidə futbol meydancası və digər zəruri yardımçı binalar inşa olunub. Hazırda 24 nəfər şagird məktəbə yerdəyişmə və qəbul edilib. Onlardan 1 nəfər 1-ci sinifdə təhsil alacaq.

Xəndək şəhərində 624 yerlik məktəb binasında bu ildən tədris prosesinin başlanılması nözərdə tutulub. Məktəb üçün ayrılan orazidə 11 sinif otagi, laboratoriya, texnologiya, informatica, GÇQH kabinetləri, 137 nəfərlik akademik zalı, idman zalı, kitabxana və yeməkxana ilə təchiz edilmiş məktəb binası tömər edilib, istifadəyə hazır vəziyyətə getirilib. Hazırda 220 nəfər şagird məktəbə yerdəyişmə və qəbul edilib. Onlar-

da 9-u 1-ci sinif, 5-i məktəbə həzirlıq qrupudur.

Xocalı şə

Antiazərbaycançı şəbəkənin məkrli planı iflasa məhkumdur

Paşinyanın realliqdan uzaq absurd iddiaları

Ermənistan bununla sülhə maraqlı olmadığını nümayiş etdirir

"Azərbaycanın 44 günlük müharibənin və 23 saatlıq lokal xarakterli antiterror tədbirlərinin natalicolarına uyğun olaraq yaradılmış reallıqlar Cənubi Qafqaz coğrafiyasında uzunmüddətli sabitlik, sülh və əməkdaşlıq üçün real zəmin yaratır".

dib. Yaranmış fürsəti dəyərləndirməklə və imkamların səmərəli istifadə etməklə, Azərbaycanla Ermənistən arasında başlaşan tənzimləmə prosesini sürətləndirmək və möntəzi sonluq çatdırmaq, beləliklə, qarşılıqlı etimad mühitini formalasdırmaq mümkündür".

Siyasi şərhçi Sevinc Fətəliyeva "Azərbaycan" qəzetiçəcəqəsindən qeyd edib ki, ölkəmiz bir qayda olaraq sülhə sadıqlıq nümayiş etdirir və daim bu istiqamətdə yeni toşobbüsərləri rüsrür. Lakin eyni fikirləri möglüb Ermənistən barəsində demək mümkün deyil. Revansızım mövqeyi sorgulayıb, Fransa, Hindistan, ABŞ kimi dövlətlərdən ölübürcü silahlar todarık edən və ölkə yeni müharibə hazırlıqları görür. Ermənistən baş naziri Nikol Paşinyan və onun komandasında yer alan digər rosmilar sözə sülhə hazır olduğunu bildirirərlər də, reallıqa prosesləri manipulyasiya predmetinoq çeviriblər.

S.Fətəliyevinin sözlerinə görə, Ermənistən sülh prosesində somimi olmadığını baş naziri Nikol Paşinyanın "İrvan Dialoq Forumu"nın açılışında səslenirdiyi fikirlər bir daha təsdiqləyir. Paşinyan iddialı ki, sülh müqaviləsinin 80 faizi artıq razılaşdırılıb, o cümlədən 13 maddə və iki maddə qismən razılaşdırılıb - onların hər biri iki cümlədən ibarətdir: "Bəs nazir sazişin razılaşdırılmış hisselerini imzalamağı və qalan bəndlər üzrə işi davam etdirməyi təklif edir. Onun dedikləri real vəziyyətə hər hansı bir bağlığılmış olmayı absurd iddiyalardır. Ermənistən rosmiları otuz il ərzində işgəlçiliq siyasetindən ol çəkməyən, regionu tohdidlərə, müharibə riskləri ilə üz-üzə qoyan ölkəsinə indi dünyaya sübhərər qıymətde toqdim etmeye çalışırlar. Halbuki bu, belə deyil", - deyə o olavaş edib.

Ekspert vurğulayıb ki, rəsmi Bakının bəyan etdiyi kimi, Paşinyanın hemi fikirləri "sülh saziş" layihəsi, həm də ümumiylidə 10 noyabr tarixli tətbiqli Beyanat ilə bağlı səslenirdiyi iddialar reallıqları açıq-əksar tohrif olunmadır. Ermənistən rəsmilərinin "sülh saziş" layihəsini razılaşdırılmış müddəələr çıxarılmışa imzalanmasından çağırı, bununla ikitərəfli münasibətlərə mövcud problemlərin həlli növbəti mərhələyə saxlamış cəhdələri qəbul edilmişdir. Azərbaycanla Ermənistən arasında real və davamlı sülh müqaviləsinin imzalanması üçün osas şərti başda "Ermənistən və Dağlıq Karabağın birləşməsi"no çağırılan Ermənistən Müstəqillik Aktuna açıq şəkildə istinad eden Ermənistən konstitusiyası olmaqla, bu ölkənin çoxsaylı hüquqi və siyasi sənədlərdən təsbit olunmuş Azərbaycanqa qarşı orazi iddialarına son qoyulmasından.

Paşinyanın guya Azərbaycan Müstəqillik haqqında Konstitusiya Aktında Ermənistən qarşı orazi iddialarının olması barədə iddiyalara göldükən isə Azərbaycan və Ermənistən konstitusiyaları arasında paralellik və bərabərlik yaratmaq cəhdii heç bir notice verməyəcək. Ermənistən konstitusiyasından fərqli olaraq, Azərbaycan Konstitusiyasında istinad olunan 1991-ci ilde qəbul olunmuş Müstəqillik haqqında Konstitusiya Aktında və 1918-ci il İstiqlal Beyannomosunda Ermənistən qarşı heç bir orazi iddiası mövcud deyil.

S.Fətəliyeva qeyd edib ki, Paşinyan çıxışında regionda kommunikasiyaların açılması, hərbi əsirlərə və digər məsələlərə bağlı da absurd iddialar səslenirdir: "Kommunikasiyaların açılması 10 noyabr üçtərəfli Beyanatname əsasən, Ermənistən üzərindən gətirilən əhdələdir və sənəddə konkret müddəələr göstərilir. Lakin rəsmi İrvan hələ də bu əhdələyi yerinə yetirir. Bundan əlavə, Ermənistən müharibə cinayətləri töötmiş separatçılardan azad olunmasını isteyir, bu, baş tutmayıcaq. Onlar tərəfdikləri cinayətlərə görə cavab verəcəklər. Həmin cinayətkarları "hərbi əsir" kimi toqdim etmək cəhdii qəbulunmazdır. Göründüyü kimi, belə yanaşmaları ilə Ermənistən həkimiyəti sülhə maraqlı olmadığını nümayiş etdirir. Bu haldə, bəlgədə yeni gərginliklər baş verə bilər ki, bu da ilk növbədə İrvan üçün ciddi problemlər yaradacaq. Ona görə də, Ermənistən Azərbaycanın bəynəlxalq hüquq və tarixi edələto osaslanan şərtlərinə əməl edərək sülh sazişini imzalamalıdır".

Osmar QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"

Köhnə ssenarilər yeni formatda

COP29 ərəfəsində Azərbaycana hücumlarının ünvani da, səbəbi də bəllidir

Cənubi Qafqazın lider ölkəsi kimi Azərbaycanın getdiyəcəkə da da güclənməsi, söz sahibinə çevriləməsi bütün dövrlərdə Qərbin bəzi dairələrinin narəbatlılığını səbəb olub. Elə bu səbəbdən də daim Azərbaycana qarşı qarayaxma kampaniyaları aparmaqla möşəklər olublar. Xüsusun da ölkəmizdə keçirilməli olan bəynəlxalq konfranslar, forumlar ərəfəsində bu qüvvələr bir qədər "foallaşıblar". Yeni həmin köhnə ssenarilər maskalanmış formatda davam etdirilir. Heç nə dəyişməyib, məqsəd və məram bəllidir.

İki aydan sonra Bakıda dünya on böyük toplantılarından biri - COP29 konfransı keçiriləcək. 2 həftə orzində Azərbaycan bütün dünyamı diqqət mərkəzində saxlayacaq COP29 summiti cərviyəsində antiazərbaycançı qüvvələrin məkrli planları hazırlanıb. Artıq iddialı başlıdan qarayaxmalar bunu deməyo bir dəha osas verir. Ermənidən bətor erməniçlik edən Almaniya Bundesstaatının Sosial-Demokrat Partiyasının üzvü Frank Şabənenin hər zamanki kimi ortalıq düşməsi o qədər da təcəccüblü deyil.

yetirən Azərbaycanın zəfəri, bu şəxsi işğalçılarından, separatçılardan dəha çox məyus etmişdi. Bölkə de bu səvəda mögləbiyyət acısını yaşıyan Ermənistən yox, Almaniya olsayı, Frank Şabəne bu qədər narahat olmazdı.

30 ilden artıq müddətdə bir milyondan çox azərbaycanlıların öz

torpaqlarından didərgin düşməsi, qacqın hayatı sürəməsi Şabəni bir dəfə olsa belə narəhat etmodi.

Amma Azərbaycan torpaqlarını heç bir qəsəb altımdən olmadan tərk edən ermənilərin böyük faciəyə, guya etnik tomizləməyə dörə oluguşlarını indi dünyaya car çəkərək buqələmənəsə edir. Halbuki silah gücüne və ölüm tehdidi altında öz torpaqlarını tərk edən azərbaycanlılardan fərqli olaraq, Qarabağın keçmiş erməni sakinləri bölgəni Azərbaycanın reintegrasiya programı və tam tohələkisizlik nominatları altında getmək qararına gələblər. Bunu üçün Azərbaycan torpaqlarında heç bir başlı, tozyıq olmayıb. Buna hətta Ermənistən rəhbərliyi təsdiqləyib.

Azərbaycanın qazandığı qələbədən sonra "hiddətlenən" Şabəni iftiralar, bəhətlərənən, ondan özəməsi asıldı. Azərbaycan AŞPA-dakı nümayəndə heyətinin səsvermə hüququndan möhrum edilməsinin on böyük səbəbkərənən, iddialı iddiaları, qaralıq biznes olağalarında adı halanan Şabənenin Azərbaycan və ölkəmizin rəhbərliyi barədə səslenirdiyi fikirlər bu insanın nə dərəcə qorəzli saxta və ikitüzlü siyaseti olduğunu göstərdi.

İndi de bu şəxs Azərbaycanın insan haqlarını pozmaqda ittihad edir. Hər hansı şəxsin məhbus olması ilə bağlı meseləni gündəmə gətirərək dövlətimizə qarşı tozyıq kimi istifadə etməyən atır. Şabə "insan haqları", "demokratiya", "siyasi məhbuslar" kimi ifadələrden "siyasi dəyenək" kimi istifadə etməyə çalışır.

Ermənistən barışa hazır deyil

Ona görə də Paşinyan sülh müqaviləsinin imzalanmasından yayınmağa çalışır

"Paşinyanın İrvan dialoq forumundakı çıxışında Azərbaycanla sülh müqaviləsinin imzalanması ilə bağlı səyidliklər Ermənistən sülhə hələ də hazır olmadığının göstəricisidir. O, səslenirdiyi fiqirləri ilə sülh müqaviləsinin əhəmiyyətini kiçitməyə çalışaraq, iki ölkə arasında razılıqla 13 bənd əsasında sənədin imzalanmasına təklif edib".

Bu sözləri "Azərbaycan" qəzeti şəhəri siyasi şərhçi Azər Badamov deyib. O bildirib ki, Paşinyanın sənədə saxlamağa çalışdığı məsələlər, əslinde, ki ölkə arasında davamlı sülhün olde olunması üçün osas şərtlərdir. Nikol Paşinyan ölkəsinin konstitusiyada dəyişiklik edilməsinin Ermənistən daxili işi olduğunu deyir. Doğrudur, Ermənistən daxili işlərinə qarşı məyuslilik yoxdur, amma onun konstitusiyasında və müstəqillik aktında Azərbaycanla qarşı orazi iddiaları var. "Bir dövlətin ana sənədində qonşus olan digər ölkəyə orazi iddiaları varsa, onuna necə sülh müqaviləsi imzalamaq olar? Həm de Ermənistən etibarın itirmi bir ölkədir. 1991-ci ildə imzalanan Alma-Ata Beyannomosunda keçmiş sovetlər ittifaqına daxil olaraq republikalar bir-birinin orazi bütövlüyünü təndüdərlərənən, təsdiq edilər. Amma Ermənistən bu sənədə imza atmasına baxmayaq, ölkəmizin ərazilərinin 20 faizi 33 il əşqəltəndə saxlayıb. Bu baxımdan Ermənistən konstitusiyasında Azərbaycanla qarşı orazi iddiaları rəsmi şəkildə saxlanımdan vəzifələrənən, təsdiq edilər. Bu sözləri "Azərbaycan" qəzeti şəhəri siyasi şərhçi Azər Badamov deyib. O bildirib ki, Paşinyanın sənədə saxlamağa çalışdığını məsələlər, əslinde, ki ölkə arasında davamlı sülhün olde olunması üçün osas şərtlərdir. Nikol Paşinyan ölkəsinin konstitusiyada dəyişiklik edilməsinin Ermənistən daxili işi olduğunu deyir. Doğrudur, Ermənistən daxili işlərinə qarşı məyuslilik yoxdur, amma onun konstitusiyasında və müstəqillik aktında Azərbaycanla qarşı orazi iddiaları var. "Bir dövlətin ana sənədində qonşus olan digər ölkəyə orazi iddiaları varsa, onuna necə sülh müqaviləsi imzalamaq olar? Həm de Ermənistən etibarın itirmi bir ölkədir. 1991-ci ildə imzalanan Alma-Ata Beyannomosunda keçmiş sovetlər ittifaqına daxil olaraq republikalar bir-birinin orazi bütövlüyünü təndüdərlərənən, təsdiq edilər. Amma Ermənistən bu sənədə imza atmasına baxmayaq, ölkəmizin ərazilərinin 20 faizi 33 il əşqəltəndə saxlayıb. Bu baxımdan Ermənistən konstitusiyasında Azərbaycanla qarşı orazi iddiaları rəsmi şəkildə saxlanımdan vəzifələrənən, təsdiq edilər. Bu sözləri "Azərbaycan" qəzeti şəhəri siyasi şərhçi Azər Badamov deyib. O bildirib ki, Paşinyanın sənədə saxlamaşa çalışdığını məsələlər, əslinde, ki ölkə arasında davamlı sülhün olde olunması üçün osas şərtlərdir. Nikol Paşinyan ölkəsinin konstitusiyada dəyişiklik edilməsinin Ermənistən daxili işi olduğunu deyir. Doğrudur, Ermənistən daxili işlərinə qarşı məyuslilik yoxdur, amma onun konstitusiyasında və müstəqillik aktında Azərbaycanla qarşı orazi iddiaları var. "Bir dövlətin ana sənədində qonşus olan digər ölkəyə orazi iddiaları varsa, onuna necə sülh müqaviləsi imzalamaq olar? Həm de Ermənistən etibarın itirmi bir ölkədir. 1991-ci ildə imzalanan Alma-Ata Beyannomosunda keçmiş sovetlər ittifaqına daxil olaraq republikalar bir-birinin orazi bütövlüyünü təndüdərlərənən, təsdiq edilər. Amma Ermənistən bu sənədə imza atmasına baxmayaq, ölkəmizin ərazilərinin 20 faizi 33 il əşqəltəndə saxlayıb. Bu baxımdan Ermənistən konstitusiyasında Azərbaycanla qarşı orazi iddiaları rəsmi şəkildə saxlanımdan vəzifələrənən, təsdiq edilər. Bu sözləri "Azərbaycan" qəzeti şəhəri siyasi şərhçi Azər Badamov deyib. O bildirib ki, Paşinyanın sənədə saxlamaşa çalışdığını məsələlər, əslinde, ki ölkə arasında davamlı sülhün olde olunması üçün osas şərtlərdir. Nikol Paşinyan ölkəsinin konstitusiyada dəyişiklik edilməsinin Ermənistən daxili işi olduğunu deyir. Doğrudur, Ermənistən daxili işlərinə qarşı məyuslilik yoxdur, amma onun konstitusiyasında və müstəqillik aktında Azərbaycanla qarşı orazi iddiaları var. "Bir dövlətin ana sənədində qonşus olan digər ölkəyə orazi iddiaları varsa, onuna necə sülh müqaviləsi imzalamaq olar? Həm de Ermənistən etibarın itirmi bir ölkədir. 1991-ci ildə imzalanan Alma-Ata Beyannomosunda keçmiş sovetlər ittifaqına daxil olaraq republikalar bir-birinin orazi bütövlüyünü təndüdərlərənən, təsdiq edilər. Amma Ermənistən bu sənədə imza atmasına baxmayaq, ölkəmizin ərazilərinin 20 faizi 33 il əşqəltəndə saxlayıb. Bu baxımdan Ermənistən konstitusiyasında Azərbaycanla qarşı orazi iddiaları rəsmi şəkildə saxlanımdan vəzifələrənən, təsdiq edilər. Bu sözləri "Azərbaycan" qəzeti şəhəri siyasi şərhçi Azər Badamov deyib. O bildirib ki, Paşinyanın sənədə saxlamaşa çalışdığını məsələlər, əslinde, ki ölkə arasında davamlı sülhün olde olunması üçün osas şərtlərdir. Nikol Paşinyan ölkəsinin konstitusiyada dəyişiklik edilməsinin Ermənistən daxili işi olduğunu deyir. Doğrudur, Ermənistən daxili işlərinə qarşı məyuslilik yoxdur, amma onun konstitusiyasında və müstəqillik aktında Azərbaycanla qarşı orazi iddiaları var. "Bir dövlətin ana sənədində qonşus olan digər ölkəyə orazi iddiaları varsa, onuna necə sülh müqaviləsi imzalamaq olar? Həm de Ermənistən etibarın itirmi bir ölkədir. 1991-ci ildə imzalanan Alma-Ata Beyannomosunda keçmiş sovetlər ittifaqına daxil olaraq republikalar bir-birinin orazi bütövlüyünü təndüdərlərənən, təsdiq edilər. Amma Ermənistən bu sənədə imza atmasına baxmayaq, ölkəmizin ərazilərinin 20 faizi 33 il əşqəltəndə saxlayıb. Bu baxımdan Ermənistən konstitusiyasında Azərbaycanla qarşı orazi iddiaları rəsmi şəkildə saxlanımdan vəzifələrənən, təsdiq edilər. Bu sözləri "Azərbaycan" qəzeti şəhəri siyasi şərhçi Azər Badamov deyib. O bildirib ki, Paşinyanın sənədə saxlamaşa çalışdığını məsələlər, əslinde, ki ölkə arasında davamlı sülhün olde olunması üçün osas şərtlərdir. Nikol Paşinyan ölkəsinin konstitusiyada dəyişiklik edilməsinin Ermənistən daxili işi olduğunu deyir. Doğrudur, Ermənistən daxili işlərinə qarşı məyuslilik yoxdur, amma onun konstitusiyasında və müstəqillik aktında Azərbaycanla qarşı orazi iddiaları var. "Bir dövlətin ana sənədində qonşus olan digər ölkəyə orazi iddiaları varsa, onuna necə sülh müqaviləsi imzalamaq olar? Həm de Ermənistən etibarın itirmi bir ölkədir. 1991-ci ildə imzalanan Alma-Ata Beyannomosunda keçmiş sovetlər ittifaqına daxil olaraq republikalar bir-birinin orazi bütövlüyünü təndüdərlərənən, təsdiq edilər. Amma Ermənistən bu sənədə imza atmasına baxmayaq, ölkəmizin ərazilərinin 20 faizi 33 il əşqəltəndə saxlayıb. Bu baxımdan Ermənistən konstitusiyasında Azərbaycanla qarşı orazi iddiaları rəsmi şəkildə saxlanımdan vəzifələrənən, təsdiq edilər. Bu sözləri "Azərbaycan" qəzeti şəhəri siyasi şərhçi Azər Badamov

♦ Tarix olduğu kimi

Aynalı tüfəng, mehmetciyin məktubu, altın medal...

Qafqaz İsləm Ordusunun tərkibində döyüşməş tovuzlu Şaynali Ələsgərin həyat hekayəsi

Tovuzun Əlimordanlı kəndində bir ev var. Adı kənd evlərindəndir, digər evlərdən çəl görünüşünə görə elə də çox fərqlənmir. Amma bu evin mərhəmətçi Ələsgər Musayev hamkəndlərindən fərqli bir ömür yaşayır. Cox məraqlı və şərflə, elə o qədər də məşəqqətlərə həyati olub.

Şaynali əsasən "Şəhərin qəhrəmanı" adı ilə tanınır. O, Çanaqqala savaşında şəhid olmuş Şaynali (Şahin Ali) adlı türk əsgərinin oğludur. 106 yaşlı tüfəngin qəribə bir görünüşü var, indiki silahlarla bənzəmir. Tüfəngin ölü hissəsindən və arxasında güzgü quraşdırılmışdır.

Aynalı tüfəng bu kəndə, bu evə necə gəlib? Sualının cavabını və digər maraqlı faktları Ələsgər Musayevin mərhəmətçi, pedaqoq elmlər naməzdi, Əməkdar müəllim Leyla Məmmədova dan hələ illər onçə öyrənmişəm.

İlk mükafat

1918-ci ildə Azərbaycanı daşnak quldurlarından və bolşevik hərbi birləşmələrindən xilas etmək üçün köməyən şəhərin Ələsgər Musayevin komandanlığında Qazax, Ağstafa, Tovuz, Şəmkir arazisindən keçərkən yerli əhalinin böyük möhəbbətə qarşılaşır, hətta onların sıralarına qoşulanlar da olub. Onlardan biri Ələsgər Musayev olub. Leyla xanım danişirdi: "Atam o zaman yaraşlı, ucabolu, pohlevan cüssili, 19 yaşında bir gənc idi. O, Türk qoşunları Tovuzdan keçərkən Əlimordanlı kəndi ilə rayon mərkəzi arasında 6 kilometrlik məsafəni piyada gedib ki, türklər baxınsın. Əyinlərində əsgər paltarı, ciyinlərində tüfəng olan iğid türkləri görəndə atınan qanı cuşa gəlib. Elə orda qorara gəlib ki, türklərlə birləşdə döyüşsün. Kimin nə deyəcəyi, valideynlərinin razı olub-olmayacaqlarını bəle düşünmedən türk zabitini yaxınlaşdırıb sıralarına qatılmaq istədiyi bildirib".

Böyük komandiri Qədir Əsfəndi ona yaxınlaşdırıb, türkənən tüfəng olan iğid türkləri qarşıladı. Ələsgər bir özüne qarşıdır. Amma Ələsgər son nəfəsinə qədər Çanaqqala döyüşsünən adını pasportundakı rəsmi adından üstün tutacaq və bundan qurur duyacaq, yorulmayıacaq, usanmayacaqdı.

Əmanat

Qafqaz İsləm Ordusunun Göyçay yaxınlığında Qaramorəyə kəndini ələ keçirir. Düşmənlərə döyüşünən Şaynali Ələsgər bir özüne qarşıdır. Həmin döyüşünən odu-alovu, dəhşəti xırda detalların qədər yaddanınca silinmedi. 1918-ci ilin iyun ayı id. Qaramorəyə, Ağsu səsesi və Müsəlлю-Kürdəmir dəmir yolu ətrafında qanlı döyüslər gedirdi. Türkər düşmənlərə döyüşdə canlarından keçir, "uf" demədən şəhid olurdular. Goydən yağırdı, achiq, susuzluq əsgərlərə salınsa da, ruhdan düşmür, son güllorlarına, son nəfəslərə qədər Çanaqqala döyüşsünən adını pasportundakı rəsmi adından üstün tutacaq və bundan qurur duyacaq, yorulmayıacaq, usanmayacaqdı.

O, komutanını quəcəgəna alıb bir neçə addun ilərildi. Sonra geri döndü.

Neyiso xatırlamaga çalışdı. Yero oturdu.

Qədir Əsfəndinin başını dözlərinin üstüne qoyub üzüne baxdı. Köynəyinin cibindən bir saralımsı kağız - məktub çıxarıb. Bu, şəhid mehmetciyin son məktubu idi. Yadına düşdü ki, məktubla bağlı komutan demədi ki, aynalı tüfəngin sahibi olan Şahin Alinin yazdığı məktubu fürsət tapıb valideynlərinə göndərə biləməyib. Yaralı mehmetciyin son nəfəsində onu Qədir Əsfəndiyo əmanet edib ki, valideynlərinə qatdırıb. Amma əsasən aylıq ziyarəti "Şahin Ali... məktub..." sözlərini güclə piçtilədi. Sanki vəsiyyət edirdi. Bu da fədə də Şaynali Ələsgər nəşr etdi. Ondan sonra Ələsgər sosaldı. Onun səsi Açıdroya, Bigəra səs saldı. Onda 1918-ci ilin iyul ayı idi.

O, komutanını quəcəgəna alıb bir neçə addun ilərildi. Sonra geri döndü. Neyiso xatırlamaga çalışdı. Yero oturdu. Qədir Əsfəndinin başını dözlərinin üstüne qoyub üzüne baxdı. Köynəyinin cibindən bir saralımsı kağız - məktub çıxarıb. Bu, şəhid mehmetciyin son məktubu idi. Yadına düşdü ki, məktubla bağlı komutan demədi ki, aynalı tüfəngin sahibi olan Şahin Alinin yazdığı məktubu fürsət tapıb valideynlərinə göndərə biləməyib. Yaralı mehmetciyin son nəfəsində onu Qədir Əsfəndiyo əmanet edib ki, valideynlərinə qatdırıb. Amma əsasən aylıq ziyarəti "Şahin Ali... məktub..." sözlərini güclə piçtilədi. Sanki vəsiyyət edirdi. Bu da fədə də Şaynali Ələsgər nəşr etdi. Ondan sonra Ələsgər sosaldı. Onun səsi Açıdroya, Bigəra səs saldı. Onda 1918-ci ilin iyul ayı idi.

O, komutanını quəcəgəna alıb bir neçə addun ilərildi. Sonra geri döndü.

Neyiso xatırlamaga çalışdı. Yero oturdu.

Qədir Əsfəndinin başını dözlərinin üstüne qoyub üzüne baxdı. Köynəyinin cibindən bir saralımsı kağız - məktub çıxarıb. Bu, şəhid mehmetciyin son nəfəsində onu Qədir Əsfəndiyo əmanet edib ki, valideynlərinə qatdırıb. Amma əsasən aylıq ziyarəti "Şahin Ali... məktub..." sözlərini güclə piçtilədi. Sanki vəsiyyət edirdi. Bu da fədə də Şaynali Ələsgər nəşr etdi. Ondan sonra Ələsgər sosaldı. Onun səsi Açıdroya, Bigəra səs saldı. Onda 1918-ci ilin iyul ayı idi.

O, komutanını quəcəgəna alıb bir neçə addun ilərildi. Sonra geri döndü.

Neyiso xatırlamaga çalışdı. Yero oturdu.

Qədir Əsfəndinin başını dözlərinin üstüne qoyub üzüne baxdı. Köynəyinin cibindən bir saralımsı kağız - məktub çıxarıb. Bu, şəhid mehmetciyin son nəfəsində onu Qədir Əsfəndiyo əmanet edib ki, valideynlərinə qatdırıb. Amma əsasən aylıq ziyarəti "Şahin Ali... məktub..." sözlərini güclə piçtilədi. Sanki vəsiyyət edirdi. Bu da fədə də Şaynali Ələsgər nəşr etdi. Ondan sonra Ələsgər sosaldı. Onun səsi Açıdroya, Bigəra səs saldı. Onda 1918-ci ilin iyul ayı idi.

O, komutanını quəcəgəna alıb bir neçə addun ilərildi. Sonra geri döndü.

Neyiso xatırlamaga çalışdı. Yero oturdu.

Qədir Əsfəndinin başını dözlərinin üstüne qoyub üzüne baxdı. Köynəyinin cibindən bir saralımsı kağız - məktub çıxarıb. Bu, şəhid mehmetciyin son nəfəsində onu Qədir Əsfəndiyo əmanet edib ki, valideynlərinə qatdırıb. Amma əsasən aylıq ziyarəti "Şahin Ali... məktub..." sözlərini güclə piçtilədi. Sanki vəsiyyət edirdi. Bu da fədə də Şaynali Ələsgər nəşr etdi. Ondan sonra Ələsgər sosaldı. Onun səsi Açıdroya, Bigəra səs saldı. Onda 1918-ci ilin iyul ayı idi.

O, komutanını quəcəgəna alıb bir neçə addun ilərildi. Sonra geri döndü.

Neyiso xatırlamaga çalışdı. Yero oturdu.

Qədir Əsfəndinin başını dözlərinin üstüne qoyub üzüne baxdı. Köynəyinin cibindən bir saralımsı kağız - məktub çıxarıb. Bu, şəhid mehmetciyin son nəfəsində onu Qədir Əsfəndiyo əmanet edib ki, valideynlərinə qatdırıb. Amma əsasən aylıq ziyarəti "Şahin Ali... məktub..." sözlərini güclə piçtilədi. Sanki vəsiyyət edirdi. Bu da fədə də Şaynali Ələsgər nəşr etdi. Ondan sonra Ələsgər sosaldı. Onun səsi Açıdroya, Bigəra səs saldı. Onda 1918-ci ilin iyul ayı idi.

O, komutanını quəcəgəna alıb bir neçə addun ilərildi. Sonra geri döndü.

Neyiso xatırlamaga çalışdı. Yero oturdu.

Qədir Əsfəndinin başını dözlərinin üstüne qoyub üzüne baxdı. Köynəyinin cibindən bir saralımsı kağız - məktub çıxarıb. Bu, şəhid mehmetciyin son nəfəsində onu Qədir Əsfəndiyo əmanet edib ki, valideynlərinə qatdırıb. Amma əsasən aylıq ziyarəti "Şahin Ali... məktub..." sözlərini güclə piçtilədi. Sanki vəsiyyət edirdi. Bu da fədə də Şaynali Ələsgər nəşr etdi. Ondan sonra Ələsgər sosaldı. Onun səsi Açıdroya, Bigəra səs saldı. Onda 1918-ci ilin iyul ayı idi.

O, komutanını quəcəgəna alıb bir neçə addun ilərildi. Sonra geri döndü.

Neyiso xatırlamaga çalışdı. Yero oturdu.

Qədir Əsfəndinin başını dözlərinin üstüne qoyub üzüne baxdı. Köynəyinin cibindən bir saralımsı kağız - məktub çıxarıb. Bu, şəhid mehmetciyin son nəfəsində onu Qədir Əsfəndiyo əmanet edib ki, valideynlərinə qatdırıb. Amma əsasən aylıq ziyarəti "Şahin Ali... məktub..." sözlərini güclə piçtilədi. Sanki vəsiyyət edirdi. Bu da fədə də Şaynali Ələsgər nəşr etdi. Ondan sonra Ələsgər sosaldı. Onun səsi Açıdroya, Bigəra səs saldı. Onda 1918-ci ilin iyul ayı idi.

O, komutanını quəcəgəna alıb bir neçə addun ilərildi. Sonra geri döndü.

Neyiso xatırlamaga çalışdı. Yero oturdu.

Qədir Əsfəndinin başını dözlərinin üstüne qoyub üzüne baxdı. Köynəyinin cibindən bir saralımsı kağız - məktub çıxarıb. Bu, şəhid mehmetciyin son nəfəsində onu Qədir Əsfəndiyo əmanet edib ki, valideynlərinə qatdırıb. Amma əsasən aylıq ziyarəti "Şahin Ali... məktub..." sözlərini güclə piçtilədi. Sanki vəsiyyət edirdi. Bu da fədə də Şaynali Ələsgər nəşr etdi. Ondan sonra Ələsgər sosaldı. Onun səsi Açıdroya, Bigəra səs saldı. Onda 1918-ci ilin iyul ayı idi.

O, komutanını quəcəgəna alıb bir neçə addun ilərildi. Sonra geri döndü.

Neyiso xatırlamaga çalışdı. Yero oturdu.

Qədir Əsfəndinin başını dözlərinin üstüne qoyub üzüne baxdı. Köynəyinin cibindən bir saralımsı kağız - məktub çıxarıb. Bu, şəhid mehmetciyin son nəfəsində onu Qədir Əsfəndiyo əmanet edib ki, valideynlərinə qatdırıb. Amma əsasən aylıq ziyarəti "Şahin Ali... məktub..." sözlərini güclə piçtilədi. Sanki vəsiyyət edirdi. Bu da fədə də Şaynali Ələsgər nəşr etdi. Ondan sonra Ələsgər sosaldı. Onun səsi Açıdroya, Bigəra səs saldı. Onda 1918-ci ilin iyul ayı idi.

O, komutanını quəcəgəna alıb bir neçə addun ilərildi. Sonra geri döndü.

Neyiso xatırlamaya başladı. Yero oturdu.

Qədir Əsfəndinin başını dözlərinin üstüne qoyub üzüne baxdı. Köynəyinin cibindən bir saralımsı kağız - məktub çıxarıb. Bu, şəhid mehmetciyin son nəfəsində onu Qədir Əsfəndiyo əmanet edib ki, valideynlərinə qatdırıb. Amma əsasən aylıq ziyarəti "Şahin Ali... məktub..." sözlərini güclə piçtilədi. Sanki vəsiyyət edirdi. Bu da fədə də Şaynali Ələsgər nəşr etdi. Ondan sonra Ələsgər sosaldı. Onun səsi Açıdroya, Bigəra səs saldı. Onda 1918-ci ilin iyul ayı idi.

O, komutanını quəcəgəna alıb bir neçə addun ilərildi. Sonra geri döndü.

Neyiso xatırlamaya başladı. Yero oturdu.

Qədir Əsfəndinin başını dözlərinin üstüne qoyub üzüne baxdı. Köynəyinin cibindən bir saralımsı kağız - məktub çıxarıb. Bu, şəhid mehmetciyin son nəfəsində onu Qədir Əsfəndiyo əmanet edib ki, valideynlərinə qatdırıb. Amma əsasən aylıq ziyarəti "Şahin Ali... məktub..." sözlərini güclə piçtilədi. Sanki vəsiyyət edirdi. Bu da fədə də Şaynali Ələsgər nəşr etdi. Ondan sonra Ələsgər sosaldı. Onun səsi Açıdroya, Bigəra səs saldı. Onda 1918-ci ilin iyul ayı idi.

O, komutanını quəcəgəna alıb bir neçə addun ilərildi. Sonra geri döndü.

Neyiso xatırlamaya başladı. Yero oturdu.

Qədir Əsfəndinin başını dözlərinin üstüne qoyub üzüne baxdı. Köynəyinin cibindən bir saralımsı kağız - məktub çıxarıb. Bu, şəhid mehmetciyin son nəfəsində onu Qədir Əsfəndiyo əmanet edib ki, valideynlərinə qatdırıb. Amma əsasən aylıq ziyarəti "Şahin Ali... məktub..." sözlərini güclə piçtilədi. Sanki vəsiyyət edirdi. Bu da fədə də Şaynali Ələsgər nəşr etdi. Ondan sonra Ələsgər sosaldı. Onun səsi Açıdroya, Bigəra səs saldı. Onda 1918-ci ilin iyul ayı idi.

O, komutanını quəcəgəna alıb bir neçə addun ilərildi. Sonra geri döndü.

Neyiso xatırlamaya başladı. Yero oturdu.

Qədir Əsfəndinin başını dözlərinin üstüne qoyub üzüne baxdı. Köynəyinin cibindən bir saralımsı kağız - məktub çıxarıb. Bu, şəhid mehmetciyin son nəfəsində onu Qədir Əsfəndiyo əmanet edib ki, valideynlərinə qatdırıb. Amma əsasən aylıq ziyarəti "Şahin Ali... məktub..." sözlərini güclə piçtilədi. Sanki vəsiyyət edirdi. Bu da fədə də Şaynali Ələsgər nəşr etdi. Ondan sonra Ələsgər sosaldı. Onun səsi Açıdroya, Bigəra səs saldı. Onda 1918-ci ilin iyul ayı idi.

O, komutanını quəcəgəna alıb bir neçə addun ilərildi. Sonra geri döndü.

Neyiso xatırlamaya başladı. Yero oturdu.

Qədir Əsfəndinin başını dözlərinin üstüne qoyub üzüne baxdı. Köynəyinin cibindən bir saralımsı kağız - məktub çıxarıb. Bu, şəhid mehmetciyin son nəfəsində onu Qədir Əsfəndiyo əmanet edib ki, valideynlərinə qatdırıb. Amma əsasən aylıq ziyarəti "Şahin Ali

